

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

**«Γλώσσα και χρόνος: Χρόνοι του ρήματος και ποιόν
ενέργειας»**

ΕΛΕΝΗ ΞΥΛΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Γλώσσα και χρόνος: Χρόνοι του ρήματος και ποιόν ενέργειας

Δημιουργός

Ελένη Ξυλά

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Αύγουστος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

5η ενότητα: Χρόνοι του ρήματος και ποιόν ενέργειας

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, σχολική βιβλιοθήκη.

Π. Εικονικός χώρος: [Edmodo](#).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για να υλοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση, κρίνονται απαραίτητα τα εξής:

- να είναι διαθέσιμο το εργαστήριο πληροφορικής·
- οι μαθητές/τριες να διαθέτουν τις βασικές δεξιότητες σχετικά με τη χρήση του Η/Υ και ιδιαίτερα με τον επεξεργαστή κειμένου και την πλοήγηση στο διαδίκτυο, αλλά και
- να έχουν προηγηθεί σχετικές δραστηριότητες εξοικείωσης με μηχανές αναζήτησης, δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων, με διαδικτυακά εργαλεία·
- οι μαθητές/τριες να είναι εξοικειωμένοι/ες με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και να έχουν εμπλακεί σε συνεργατικές δραστηριότητες.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο ξεκινά με τη διαπίστωση ότι πολλά παιδιά, έστω και αν έχουν διδαχτεί από το δημοτικό τους χρόνους, γνωρίζουν τη μορφολογία τους, τις καταλήξεις, οι οποίες δηλώνουν διάφορες γραμματικές κατηγορίες (π.χ. πρόσωπο, αριθμό, χρόνο, φωνή/διάθεση), έχουν γνώση για το ποιόν της ενέργειας, αδυνατούν όμως να συγκρατήσουν όλα τα παραπάνω ως όρους και κάνουν λάθη αναγνώρισης και ορθογραφίας. Μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων θα επιδιωχθεί με παιγνιώδη τρόπο να αντιληφθούν τα παιδιά πόσο σημαντικό είναι για τον πολιτισμό ενός λαού η

θεωρητική σύλληψη της έννοιας του χρόνου, αλλά και η απόδοσή του με ιδιαίτερους τρόπους, όπως λέξεις, φράσεις, περιφράσεις, εικόνες, γνωμικά.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Οι γραμματικές κατηγορίες του χρόνου και του ποιου ενεργείας είναι αυτές που διέπουν το ρηματικό σύστημα της ελληνικής και θεωρούνται αλληλένδετες (Holton et al. 1999: 112). «Η ελληνική εκφράζει με γραμματικά μέσα δύο από τους τρόπους θεώρησης του χρόνου, τον κατεξοχόν χρόνο και το ποιόν ενέργειας [...]. Χρόνο ονομάζουμε την τοποθέτηση του κάθε γεγονότος (ενέργειας ή κατάστασης) σε ένα σημείο του χρονικού άξονα (παρελθόν, παρόν, μέλλον). [...] Γραμματικό ποιόν ενέργειας ονομάζουμε την οπτική γωνία υπό την οποία ο ομιλητής βλέπει το γεγονός σε σχέση με την εσωτερική του χρονική σύνθεση» (Κλαίρης και Μπαμπινιώτης 1999: 63-4). Όταν εκφράζει τη συνοπτική θεώρηση ονομάζεται τέλειο, ενώ όταν εκφράζει τη θεώρηση της ενέργειας ή της κατάστασης στην εξέλιξή της ονομάζεται ατελές (ό.π.: 76).

Ο γραμματικός χρόνος:

Οι Κλαίρης και Μπαμπινιώτης (1999) ορίζουν ως γραμματικό χρόνο «την τοποθέτηση των γεγονότων σε κάποιο σημείο του χρονικού άξονα μέσω των ρηματικών τύπων» και σημειώνουν πως οι πιο χαρακτηριστικοί τύποι που χρησιμοποιούμε για την κάθε χρονική βαθμίδα είναι ο ενεστώτας για το παρόν, ο παρατατικός και ο αόριστος για το παρελθόν και ο μέλλοντας (απλός-διαρκής) για το μέλλον. Τονίζουν, όμως, ότι η φύση του χρόνου, με τον έντονα υποκειμενικό της χαρακτήρα, επιτρέπει, κατά την επικοινωνία, τη χρήση όλων των τύπων του ρήματος για όλες σχεδόν τις χρονικές βαθμίδες, ιδίως όταν οι τύποι αυτοί συνοδεύονται και από χρονικά επιρρήματα/χρονικούς προσδιορισμούς.

Το γραμματικό ποιόν ενέργειας:

Ο ομιλητής μπορεί να δηλώσει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει το γεγονός ως προς την οπτική γωνία από την οποία το βλέπει. Μπορεί, δηλαδή, να δηλώσει, αν βλέπει το γεγονός συνοπτικά, ως ενιαίο σύνολο, ή αν το βλέπει στην εξέλιξή του, αν ενδιαφέρεται με άλλα λόγια για την εσωτερική του χρονική σύνθεση, τις φάσεις που το αποτελούν. Η διαφορετική αυτή θεώρηση στα ελληνικά επιτυγχάνεται με τη χρήση διαφορετικών ρηματικών θεμάτων: το θέμα του ενεστώτα ή του αορίστου.

Το τέλειο ποιόν ενέργειας χρησιμοποιείται, όταν το γεγονός παρουσιάζεται στο σύνολο του ή με ουδέτερο τρόπο (Holton et al. 1999: 113). Το ατελές ποιόν ενέργειας έχει δύο σημασίες: το γεγονός παρουσιάζεται είτε ως κάτι συνεχές, που βρίσκεται σε εξέλιξη, είτε ως κάτι που επαναλαμβάνεται με κανονικότητα (Κλαίρης και Μπαμπινιώτης 1999: 76).

Οι Κλαίρης και Μπαμπινιώτης (1999: 78 κ.ε.) τονίζουν ότι η επιλογή μίας από τις δύο θεωρήσεις (τέλειο ή ατελές ποιόν ενέργειας) δεν εξαρτάται από την αντικειμενική χρονική σύσταση του γεγονότος, αλλά από την οπτική γωνία από την οποία το βλέπει ο ομιλητής. Βέβαια, η ελευθερία στην επιλογή μπορεί να είναι μεγάλη, δεν είναι όμως απόλυτη. Επηρεάζεται, κυρίως, από την παρουσία ορισμένων χρονικών επιρρηματικών προσδιορισμών (π.χ. κάθε μέρα, κάθε καλοκαίρι, συνήθως κτλ.).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον χρόνο με δύο τρόπους: γραμμικά και κυκλικά. Και οι δύο αυτές αντιλήψεις προέρχονται από την ανθρώπινη εμπειρία: από τη μια μεριά υπάρχει η γραμμική πορεία της ζωής από τη γέννηση ως τον θάνατο και από την άλλη η κυκλική εναλλαγή της ημέρας και της νύχτας και των εποχών. Παρά το γεγονός ότι η κυκλική διάσταση του χρόνου συνδέεται με τον κύκλο της γεωργικής παραγωγής καθώς και με το πολύ σημαντικό για τον άνθρωπο φαινόμενο του ρυθμού, οι

περισσότεροι πολιτισμοί δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη γραμμικότητα· ακόμη και όσοι φαίνεται να προβάλλουν την κυκλική διάσταση, φαίνεται ότι βλέπουν τον χρόνο ως μια γραμμική διαδοχή κύκλων.

Το αποτέλεσμα είναι ότι οι άνθρωποι κατά κανόνα αντιλαμβάνονται τον χρόνο σαν μια γραμμή που εκτείνεται απεριόριστα προς το παρελθόν και προς το μέλλον· ο άξονας του χρόνου μπορεί να παρασταθεί γραφικά ως εξής:

παρελθόν
παρόν
μέλλον

Γνώσεις για τη γλώσσα

Η γραμματική κατηγορία του χρόνου επιτελεί μόνο μία από τις λειτουργίες αυτές: τοποθετεί τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου σε σχέση με το παρόν του/της ομιλητή/τριας ή με κάποιο άλλο γεγονός. Πρόκειται δηλαδή για δεικτική κατηγορία. Οι σχετικές πληροφορίες στις περισσότερες γλώσσες και στην ελληνική περιλαμβάνονται στο ρήμα· πρέπει όμως να τονιστεί ότι οι τύποι του ρήματος που παραδοσιακά ονομάζονται *χρόνοι* δεν εκφράζουν μόνο γραμματικό χρόνο αλλά και όψη.

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση θα προσπαθήσει να δώσει στους μαθητές/τριες τη δυνατότητα να:

- γράψουν και στις τρεις χρονικές βαθμίδες: παρελθόν (αόριστος και παρατατικός), παρόν (ενεστώτας) και μέλλον (τέλειος και ατελής μέλλοντας)·
- αντιληφθούν τη μεγάλη ευελιξία που η γλώσσα παρουσιάζει, με αποτέλεσμα να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σχεδόν οποιοσδήποτε τύπος για οποιαδήποτε χρονική βαθμίδα ή σχέση· χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση του αορίστου (*φύγαμε!*, *έφτασε!*) για να δηλώσει μελλοντική ενέργεια·
- αντιληφθούν ότι η όψη αποδίδει τον τρόπο με τον οποίο ο/η ομιλητής/τρια επιλέγει να δει και να παρουσιάσει ένα γεγονός σε σχέση με την εσωτερική χρονική του σύσταση.

Γραμματισμοί

Κλασικός γραμματισμός

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας διαφορετικής αντίληψης για τον χρόνο, αφού θα προσπαθήσει να δώσει στους μαθητές/τριες τη δυνατότητα να:

- αντιληφθούν ότι τα όρια του παρόντος μπορούν να επεκταθούν σχεδόν απεριόριστα·
- αντιληφθούν την υποκειμενικότητα της αντίληψης του χρόνου (όλοι αισθανόμαστε ότι ο χρόνος περνάει πιο γρήγορα, όταν περνάμε καλά)·
- διαπιστώσουν ότι ο χρόνος εκφράζεται με τις χρονικές έννοιες, τουλάχιστον σε επίπεδο λεξιλογίου·
- διαπιστώσουν ότι πολλές γλώσσες, ανάμεσά τους και η ελληνική, αποτυπώνουν την έκφραση του χρόνου και στο γραμματικό τους σύστημα, κυρίως στο ρήμα.

- εντοπίσουν τα λεξικά μέσα (επιρρήματα, επίθετα, ονόματα και ολόκληρες [φράσεις](#)), τα οποία μπορούν να εκφράσουν οτιδήποτε έχει σχέση με τον χρόνο·
- τοποθετήσουν τα γεγονότα στον χρόνο απόλυτα ή σχετικά.

Νέοι γραμματισμοί

«Τα παιδιά είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία εξοικειωμένα με την τεχνική διάσταση της αξιοποίησης των υπολογιστών ως μέσων πρακτικής γραμματισμού. Γνωρίζουν δηλαδή τις συμβάσεις της γραφής ενός κειμένου σε ηλεκτρονικά περιβάλλοντα, τις συμβάσεις της αναζήτησης μέσω του διαδικτύου κλπ. Από τα περιβάλλοντα αυτά τη μεγαλύτερη διάδοση έχει το διαδίκτυο. Όσο όμως προχωρούμε σε πιο απαιτητικές χρήσεις των νέων μέσων, όπως η ανάγνωση και αξιολόγηση πληροφοριών, η διαδικασία αξιοποίησης των νέων μέσων για πιο απαιτητικές χρήσεις, τόσο περισσότερο γίνεται σαφές ότι είναι απαραίτητη η συστηματική καλλιέργεια του νέου γραμματισμού» (Κουτσογιάννης 2007).

Μέσω των δραστηριοτήτων οι μαθητές/τριες επιδιώκεται να εξοικειωθούν με:

- τις μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο, ώστε να αποκτήσουν εμπειρία στην αναζήτηση πολυμεσικού υλικού αλλά και στην αναζήτηση και αξιολόγηση του αναγκαίου πληροφοριακού υλικού σχετικά με το θέμα·
- βασικά λογισμικά (επεξεργαστής κειμένου, λογισμικό παρουσίασης), ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που αυτά δίνουν για παραγωγή μονοτροπικού και πολυτροπικού κειμένου καθώς και αναθεώρηση και βελτίωση κάθε κειμένου.

Κριτικός γραμματισμός

Οι ΤΠΕ ως περιβάλλοντα πρακτικής γραμματισμού δεν είναι ουδέτερες, αλλά ενσαρκώνουν αντιλήψεις που έχουν σχέση με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον που δημιουργήθηκαν, το οποίο είναι προφανές ότι δημιουργεί νέες προκλήσεις και

δεδομένα για τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και τη διδασκαλία τους (Κουτσογιάννης 2012).

Μπορούν οι μαθητές/τριες:

- να ασκηθούν στην αναζήτηση, επιλογή και ανάγνωση υλικού από διάφορες πηγές με σκοπό την παραγωγή προφορικών, γραπτών και πολυτροπικών κειμένων·
- να μετατραπούν σε κριτικά σκεπτόμενους αναγνώστες.

Διδακτικές πρακτικές

Ο εκπαιδευτικός στο συγκεκριμένο σενάριο μπορεί να υιοθετήσει διδακτικές στρατηγικές βασισμένες σε θεωρίες μάθησης που εμπεριέχουν το στοιχείο της πρόκλησης της περιέργειας και στηρίζονται στην ανάγκη του παιδιού να εξερευνά και να ανακαλύπτει νέες ή να επιβεβαιώνει παλιές γνώσεις. Οι δραστηριότητες που ικανοποιούν την περιέργειά τους, προκαλούν σταθερά και μόνιμα τους μαθητές να επιδιώκουν τη μάθηση (Φράγκου 2000). Το ενδιαφέρον κεντρίζεται και διατηρείται όταν οι δραστηριότητες σχετίζονται με ό,τι τα παιδιά θεωρούν σημαντικό (Pintrich 2003), είναι ευχάριστες, πρωτόγνωρες και ποικιλόμορφες, τα εμπλέκουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία (Mitchell 1993), τα επιτρέπουν να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και τα παρέχουν γνώσεις χρήσιμες και εφαρμόσιμες στην πραγματική ζωή. Το σχολείο αποκτά νόημα και ενδιαφέρον για τα παιδιά, όταν οι μαθησιακές δραστηριότητες εντάσσονται σε ένα αυθεντικό πλαίσιο μάθησης.

Τα κίνητρα συνεργασίας και κοινωνικής αναγνώρισης καλλιεργούνται επίσης μέσα από την αμοιβαιότητα που αναπτύσσεται στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και την επάρκεια που αισθάνεται ο μαθητής ως μέλος της ομάδας (Καμάλης & Βρεττός 2002). Ο ομαδοσυνεργατικός τρόπος διδασκαλίας θεωρείται κατάλληλος, γιατί βοηθά τα παιδιά στην ανάπτυξη σχέσεων και διάδρασης μεταξύ τους. Άλλωστε, έτσι τα παιδιά κοινωνικοποιούνται πιο εύκολα, ενώ στα πλαίσια του σεναρίου μας μαθαίνουν να συνεργάζονται αρμονικά. Με τον ομαδοσυνεργατικό

τρόπο εργασίας οι μαθητές αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και εμπλέκονται με άμεσο και ενεργό τρόπο σε όλες τις φάσεις της εργασίας. Αυξάνεται, συνεπώς, η δυνατότητα για αυτενέργεια και δημιουργία, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται η κριτική ικανότητα των μαθητών.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Συνήθως ο προβληματισμός για ένα σενάριο ξεκινά από μια φράση που λέγεται σε ανύποπτο χρόνο μέσα στη σχολική τάξη, π.χ. «δεν έχω χρόνο, πάω...». Τι είναι χρόνος, γιατί ποτέ δεν είναι αρκετός, πώς μας επιβάλλουν να τον αξιοποιούμε είναι μερικά ερωτήματα που προκύπτουν μόλις διατυπωθεί η παραπάνω χιλιοειπωμένη φράση μέσα στην αίθουσα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το Π.Σ. επιδιώκει τη σύνδεση παιδείας και σχολείου με τη σύγχρονη κοινωνία και την εξέλιξή της. Διέπεται από τις αρχές της μαθητοκεντρικότητας (αυτενέργεια, κριτική ανάπτυξη, συμμετοχικότητα). Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως κοινωνικό και πολιτισμικό προϊόν που διαμορφώνεται ανάλογα με τις περιστάσεις επικοινωνίας, ενώ ακολουθείται η επικοινωνιακή μέθοδος στη διδασκαλία της και αξιοποιούνται ποικίλα ανοιχτά περιβάλλοντα για την κατανόηση και παραγωγή λόγου (ηλεκτρονικά λεξικά, σώματα κειμένων, διαδίκτυο). Παράλληλα, υιοθετείται η κειμενοκεντρική προσέγγιση που δίνει έμφαση στη μελέτη ευρύτερων, πέραν της πρότασης, γλωσσικών μονάδων (αυθεντικών/αληθινών και όχι προκατασκευασμένων κειμένων), καθώς και στη νέα κειμενικότητα μέσω της δημιουργίας κειμένων που σχετίζονται με το διαδίκτυο (νέος γραμματισμός) και στην καλλιέργεια της δεξιότητας για κριτική ανάγνωση της διαδικτυακής πληροφορίας (κριτικός γραμματισμός). Οι ΤΠΕ ενσωματώνονται στη μαθησιακή διαδικασία ως εργαλεία που ενισχύουν τη

διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση και αποτελούν περιβάλλοντα πρακτικής γραμματισμού.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Ο υπολογιστής θεωρείται περιβάλλον που διευκολύνει την αναζήτηση και τον πειραματισμό κατά το γράψιμο, τη συνεργατική μάθηση, τη δημιουργία πραγματικών περιστάσεων επικοινωνίας εντός και εκτός σχολείου, στο πλαίσιο της προώθησης της κοινωνικής διάστασης της μάθησης και της γλώσσας. Ειδικότερα, κατά τη γλωσσική διδασκαλία δημιουργεί συνθήκες επικοινωνιακής χρήσης της γλώσσας, δίνοντας έμφαση στην παραγωγή και κατανόηση αυθεντικών κειμένων. Έτσι, η γλώσσα μετατρέπεται από αντικείμενο προς συζήτηση σε εργαλείο αναζήτησης, αποκτώντας νόημα για τους μαθητές. Υποστηρίζεται επίσης πως μέσω του διαδικτύου η δημιουργία πραγματικών περιστάσεων επικοινωνίας είναι πια πολύ εύκολη, αφού η πληροφορική και επικοινωνιακή τεχνολογία καταρρίπτει τα τείχη που χώριζαν την αίθουσα διδασκαλίας από τον έξω κόσμο (Κουτσογιάννης κ.ά. 2011).

Κείμενα

- Μέντωρ, 2011, [Ο χρόνος στην ποίηση και το τραγούδι](#).
- Α. Φ. Χριστίδης, Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, Εφημερίδα «Το Βήμα», σ. 22.
- Ε. Κρητικού, 2014, [Η έννοια του χρόνου σε διάφορους πολιτισμούς](#).
- [Ποίημα](#) του Mario de Andrade
- Άρθρο στο tvxs.gr, [Φυλή του Αμαζονίου δεν περιέχει στη γλώσσα της την έννοια του χρόνου](#).
- Po Chou Chi, 2014, [The Lighthouse](#).
- Casandra NG, 2013, [Changing batteries](#).

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ φάση (2 ώρες): Παρουσίαση του θέματος στους μαθητές.

Αφόρμηση

Επισκεπτόμαστε τη δ/νση: <http://goo.gl/tzwJhA>. Διαβάζουμε το περιεχόμενο της σελίδας και σχολιάζουμε στην ολομέλεια τη σχέση του χρόνου με τη μουσική και τη λογοτεχνία. Διαβάζουμε:

Ουδείς ξεγελάει φυσικά το χρόνο. Ούτε καν η ποίηση. Έτσι άλλοτε το ελληνικό τραγούδι συμβιβάστηκε μαζί του: «Ποιος θα νοιαστεί και ποιος θα παίζει/Χρονοποιός ας είναι η λέξη/γιατί τα χρόνια τρέχουν χόμα/κι εμείς τους δίνουμε ένα σχήμα», τραγουδούσε ο Σαββόπουλος που έπαιζε με τον δικό του τρόπο, με το τώρα και με το τότε. «Α ρε χρόνε αλήτη που ανθρώπους κι αγάπες σκορπάς», έγραψε η Νικολακοπούλου.

Άλλοτε οι δημιουργοί πάλεψαν με το χρόνο μάταια: «Αύριο σαν τότε και χωρίς χρυσάφι στο μανίκι μάταια θα ψάχνεις το στρατί που πάει για το Ντεπό», προέβλεπε ο Καββαδίας.

Όμως, ακόμα κι αυτή τη σύμπτωση του παρελθόντος με το μέλλον, υπέρ της έννοιας του μη γραμμικού χρόνου, την έχει προβλέψει το ελληνικό τραγούδι. Ήταν στο Χαράτσι το '84 όταν ο Ρασούλης έγραφε «Όλα τριγύρω αλλάζουνε κι όλα τα ίδια μένουν...».

Σχολιάζουμε προφορικά τη θέση της έννοιας του χρόνου στη ζωή του καθημερινού ανθρώπου-ποιητή. Στη συζήτηση συμμετέχουν όλοι. Μπορούν τα παιδιά να ψάξουν στο διαδίκτυο και άλλα τραγούδια με θέμα τον χρόνο και να τα παρουσιάσουν είτε στα ελληνικά είτε σε άλλη γλώσσα.

Προχωρούμε σε χωρισμό των μαθητών σε ομάδες (ομάδες των 3 ατόμων) μέσω δραστηριότητας οικειοποίησης και γνωριμίας του διπλανού τους. Ανά ομάδα γίνεται καταγισμός ιδεών για τις δραστηριότητες που θα πρέπει να υλοποιήσουν. Η φάση αυτή της διδασκαλίας περιλαμβάνει εξηγήσεις προς τους μαθητές, ιδιαίτερα

των σημείων εκείνων της διδασκαλίας που είναι απαραίτητα προκειμένου να κατανοήσουν τον σκοπό και τους στόχους της και να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός «συμβολαίου», που θα τηρηθεί από τον διδάσκοντα και τους μαθητές στη διάρκειά της. Στο μέρος αυτό εξηγείται η διαδικασία, οι ρόλοι που θα κληθούν να αναλάβουν και το πόσο σημαντική είναι η δική τους συμμετοχή στη διδασκαλία του μαθήματος.

Οι μαθητές καλό είναι να γνωρίζουν, σε γενικές γραμμές το περιεχόμενο του φύλλο εργασίας και να προτείνουν ιδέες. Τότε μόνο θα επιστρατεύσουν τις δυνάμεις τους, θα συγκεντρωθούν, θα κατανοήσουν γρήγορα και σε βάθος το θέμα. Τα κείμενα τα οποία θα διαβάσουν στο φύλλο εργασίας ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά της ηλικίας των μαθητών, στο γνωστικό τους υπόβαθρο, στις αναγνωστικές τους εμπειρίες.

Β΄ φάση (3 ώρες): Συνεργασία ατόμων ανά ομάδα.

Στη φάση αυτή οι μαθητές μεταβαίνουν στο εργαστήρι πληροφορικής για να εργαστούν ομαδικά. Το φύλλο εργασίας, κοινό για όλους, υπάρχει σε φάκελο που έχει φροντίσει να εγκαταστήσει ο διδάσκων στην επιφάνεια εργασίας κάθε υπολογιστή. Ο διδάσκων δίνει διευκρινήσεις σχετικά με το φύλλο εργασίας. Η 1η δραστηριότητα κινείται στην παρουσία του χρόνου μέσα στο λεκτικό πεδίο, καθώς η κάθε εποχή έχει το δικό της λεξιλόγιο. Στη 2η δραστηριότητα με το υποθετικό ταξίδι στον χρόνο τα παιδιά καλούνται μέσω της δημιουργικής γραφής να δουν τον χρόνο στη γραμμική του πορεία «παρόν-παρελθόν-μέλλον» και να επιλέξουν τον ανάλογο χρόνο αφήγησης. Οι δραστηριότητες 3-4 με παιγνιώδη τρόπο καλούν τα παιδιά να κινητοποιήσουν τη δυναμική της ομάδας προς κατάκτηση ενός επάθλου το οποίο δεν αποκαλύπτεται, αλλά υπονοείται (επάθλο στη νικήτρια ομάδα ένα ρολόι). Οι δραστηριότητες 5-9 είναι μια πορεία προς τη συνειδητοποίηση της σημασίας του χρόνου ή της απουσίας του διαχρονικά.

Οι μαθητές προχωρούν στην αναζήτηση, συλλογή, αξιολόγηση και καταγραφή του υλικού. Ρωτούν τον διδάσκοντα, όταν έχουν απορίες και συνθέτουν τις εργασίες τους. Ο δάσκαλος τονίζει ότι το τελικό αποτέλεσμα πρέπει να είναι αποτελεσματικό γλωσσικά και επικοινωνιακά και η παρουσίασή του να γίνει με τρόπο που να προσελκύει το ενδιαφέρον και την προσοχή των συμμαθητών τους. Ταυτόχρονα τονίζει ότι όλες οι εργασίες θα αναρτηθούν στο [Edmodo](#). Κατά την ομαδική εργασία ο διδάσκων επιβλέπει, καθοδηγεί διακριτικά και δίνει διευκρινήσεις. Εφιστά την προσοχή στα σημεία που πρέπει να συζητηθούν, είτε για να διορθωθούν είτε για να αναζητηθούν πιο κατάλληλοι τρόποι διατύπωσης. Προσπαθεί να αξιοποιήσει τα λάθη των μαθητών και να τους κάνει να επεξεργαστούν οι ίδιοι τα κείμενά τους σε επίπεδο ορθογραφίας, μορφολογίας, σύνταξης, λεξιλογίου, δομής, επικοινωνιακού πλαισίου. Στόχος του είναι να ενεργοποιηθεί η γλωσσική ενημερότητα των μαθητών, ώστε να επιτευχθεί ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό αποτέλεσμα. Οι μαθητές πρέπει να αντιληφθούν ότι η ανάγνωση, η γραφή, η παραγωγή λόγου συνιστούν δυναμικές διαδικασίες που επιδέχονται τροποποιήσεις και βελτιώσεις. Γι' αυτό είναι σημαντικό η βοήθεια του διδάσκοντα να παρέχεται κατά τη διάρκεια της εξάσκησης των μαθητών και όχι εκ των υστέρων.

Γ' φάση (2 ώρες): Συζήτηση στην ολομέλεια - Συμπεράσματα - Αξιολόγηση της διαδικασίας.

Οι μαθητές θα πρέπει να αναστοχαστούν για τους στόχους που έθεσαν, αν τους πέτυχαν ή όχι, πώς τους πέτυχαν, αλλά και γιατί δεν πέτυχαν κάποιους απ' αυτούς, τι προτάσεις έχουν να καταθέσουν σχετικά με τη δουλειά τους. Ακόμη, να αναστοχαστούν για το τι κέρδισαν από την εμπλοκή τους στην όλη διαδικασία, τι έμαθαν, πώς το έμαθαν και πώς εκτιμούν ότι μπορούν να το αξιοποιήσουν μελλοντικά. Στο τέλος και μετά την παρουσίαση των εργασιών όλων των ομάδων οι μαθητές καλούνται να παρουσιάσουν όλοι τις απόψεις τους και να τις υποστηρίξουν με επιχειρήματα, ώστε εκτός από την αυτοαξιολόγηση να γίνει και ετεροαξιολόγηση.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (για όλες τις ομάδες)

1η αποστολή:

Διαβάζουμε:

Η γλώσσα, όπως όλα τα πράγματα, αλλάζει μέσα στο χρόνο. Χρησιμοποιούνται καινούργιες λέξεις, για να μιλήσουμε για καινούργια πράγματα. Η λέξη υπολογιστής ή κομπιούτερ π.χ. χρησιμοποιείται για να ονομάσει ένα καινούργιο εργαλείο που δεν υπήρχε παλιά. Αντίθετα, η λέξη βοεβόδας, που σήμαινε έναν αξιωματούχο στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, ή η λέξη γαλέρα, που σήμαινε έναν παλιό τύπο карабиού με πανιά, δεν χρησιμοποιούνται σήμερα, γιατί δεν υπάρχουν πια βοεβόδες και γαλέρες. Τις λέξεις αυτές τις χρησιμοποιούν μόνο αυτοί που ασχολούνται ειδικά με παλιότερες εποχές. Και τις δυο αυτές λέξεις, βοεβόδας και γαλέρα, τις πήρε η ελληνική γλώσσα από άλλες γλώσσες, τις δανείστηκε. Όλες οι γλώσσες δανείζουν η μία την άλλη. Σήμερα στα ελληνικά υπάρχουν πολλές λέξεις που προέρχονται από τα αγγλικά: μπαρ, κομπιούτερ. Από τα γαλλικά: ασανσέρ. από τα τουρκικά: καυγάς, μεράκι. Αλλά και οι γλώσσες έχουν με τη σειρά τους δανειστεί από τα ελληνικά. Η λέξη ντίσκο, που μας φαίνεται αγγλική, προέρχεται από την ελληνική δίσκος (δισκοθήκη). Η λέξη anahtar [anaxtar] στα τουρκικά σημαίνει “κλειδί” και βγαίνει από την ελληνική λέξη ανοιχτήρι. Οι γλώσσες λοιπόν δεν έχουν σύνορα. Καθώς αλλάζει ο κόσμος γύρω μας, δανειζόμαστε από άλλες γλώσσες ή δανείζουμε σε άλλες γλώσσες, για να μπορέσουμε να μιλήσουμε για καινούργια πράγματα.

(Απόσπασμα από Α.- Φ. Χριστίδης, Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, εκδ. Εφημερίδα «Το Βήμα», σ. 22.)

Δραστηριότητα

Να σχολιάσεις την άποψη του συγγραφέα «Οι γλώσσες λοιπόν δεν έχουν σύνορα. Καθώς αλλάζει ο κόσμος γύρω μας, δανειζόμαστε από άλλες γλώσσες ή δανείζουμε

σε άλλες γλώσσες, για να μπορέσουμε να μιλήσουμε για καινούργια πράγματα. Δημιουργείστε έναν διάλογο μεταξύ ενός νέου και ενός νοσταλγού της παράδοσης χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις που να δηλώνουν την ταυτότητά τους. (Γλωσσικά στοιχεία τα οποία ταυτοποιούν τους [συνομιλιακούς ρόλους](#).)

2η αποστολή:

Η ιδέα ενός ταξιδιού στον χρόνο απασχόλησε διάσημους επιστήμονες, όπως τον Αϊνστάιν, αλλά απασχολεί και απλούς ανθρώπους. Ο χρόνος είναι από τα μεγαλύτερα μυστήρια του Σύμπαντος, κανένας μέχρι τώρα δεν έχει κατορθώσει να ορίσει επιστημονικά το τι σημαίνει και τι είναι. Η έννοια του χρόνου αποτελούσε πάντα ένα μυστήριο για τον άνθρωπο. Τι είναι ο χρόνος; Πώς υπολογίζεται; Πώς τιθασεύεται; Μπορεί κανείς να τον νικήσει; Ερωτήματα που «έτρωγαν» πάντα τον άνθρωπο. Σήμερα η σύγχρονη φυσική δέχεται ότι ο χρόνος και ο χώρος είναι πράγματα αχώριστα και ότι μαζί σχηματίζουν ένα ασύλληπτο συνεχές τεσσάρων διαστάσεων που ο Αϊνστάιν ονόμαζε **χωροχρόνο**. Ο Αϊνστάιν, ο πιο σπουδαίος φυσικός επιστήμονας του 20ού αιώνα απέδειξε ότι, αν μπορούσαμε να ταξιδέψουμε με την ταχύτητα του φωτός, θα μπορούσαμε να ταξιδέψουμε και στον χρόνο.

Αν είχατε μια μηχανή του χρόνου, πού θα θέλατε να ταξιδέψετε;

Στην εποχή των δεινοσαύρων

Στην αρχαία Ελλάδα

Στον Μεσαίωνα – Βυζάντιο

Στην Ελληνική Επανάσταση του 1821

Στο μέλλον

Διαβάζουμε στη Βικιπαιδεία ότι συνηθισμένα αφηγηματικά μοτίβα που χρησιμοποιούνται στα κείμενα της επιστημονικής φαντασίας είναι το [ταξίδι στο χρόνο](#), η επαφή με εξωγήινους πολιτισμούς, ο αποικισμός πλανητών, τα ευφυή [ρομπότ](#) και η [τεχνητή νοημοσύνη](#), τα [φαινόμενα Ψ](#), ιδιότητες όπως

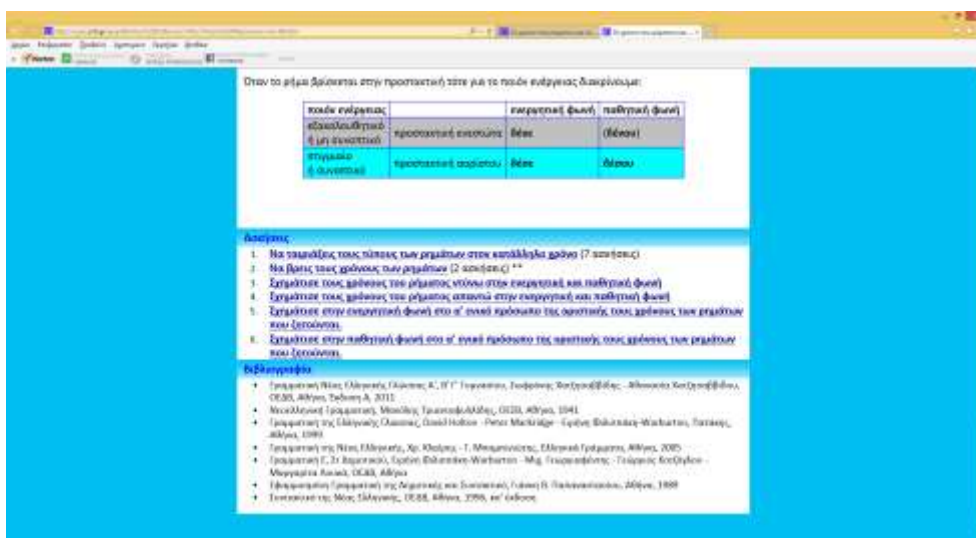
η αθανασία, η ητλεμεταφορά και η αορατότητα, χαμένοι πολιτισμοί, η μελλοντική εξέλιξη του ανθρώπινου είδους, μία πιθανή κατάρρευση του πολιτισμού κλπ. Σε ένα πολυτροπικό κείμενο επιστημονικής φαντασίας καταγράψτε το ταξίδι σας στον χρόνο στη χρονική βαθμίδα για την περίοδο που επιλέξατε.

3η αποστολή:

Επισκεπτόμαστε τη δ/νση:

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20Nea/xronoi-rim-NE.htm>

Διαβάζουμε τη θεωρία της γραμματικής για τους χρόνους του ρήματος, τη χρονική βαθμίδα και το ποιόν ενέργειας. Ακολουθούν ασκήσεις, προσπαθήστε να συμπληρώσετε την 1 και 2.

Δημιουργήστε έναν εννοιολογικό χάρτη με τις πληροφορίες που αντλήσατε για τους χρόνους του ρήματος, τη χρονική βαθμίδα και το ποιόν ενέργειας. Ένας συμμαθητής σας εξακολουθεί και δεν καταλαβαίνει τι σημαίνουν οι παραπάνω όροι. Αναλαμβάνει ένα μέλος της ομάδας να του εξηγήσει με απλά λόγια πότε χρησιμοποιούμε τους

παραπάνω όρους και γιατί. Ο υποθετικός διάλογος μαζί του μπορεί να αποτυπωθεί γραπτά ή προφορικά.

4η αποστολή:

Επισκεπτόμαστε τη δ/νση:

<http://www.kubbu.com/student/?i=1&a=12979>

Αναλαμβάνετε να φέρετε σε πέρας ένα απλό παιχνίδι γραμματικής. Βάλτε τα ρήματα στη σωστή χρονική βαθμίδα. Όποια ομάδα τελειώσει πρώτη και σωστά θα κερδίσει ένα σπουδαίο βραβείο.

5η αποστολή:

Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα από έργο του Βραζιλιάνου ποιητή, συγγραφέα, δοκιμογράφου, φωτογράφου και μουσικολόγου, Mario de Andrade (1893–1945) για τον χρόνο:

«Μέτρησα τα χρόνια μου και συνειδητοποίησα, ότι μου υπολείπεται λιγότερος χρόνος ζωής απ’ ό,τι έχω ζήσει έως τώρα...

Αισθάνομαι όπως αυτό το παιδάκι που κέρδισε μια σακούλα καραμέλες: τις πρώτες τις καταβρόχθισε με λαιμαργία αλλά όταν παρατήρησε ότι του απέμεναν λίγες, άρχισε να τις γεύεται με βαθιά απόλαυση.

Δεν έχω πια χρόνο για ατέρμονες συγκεντρώσεις όπου συζητούνται, καταστατικά, νόρμες, διαδικασίες και εσωτερικοί κανονισμοί, γνωρίζοντας ότι δε θα καταλήξει κανείς πουθενά.

Δεν έχω πια χρόνο για να ανέχομαι παράλογους ανθρώπους που παρά τη χρονολογική τους ηλικία, δεν έχουν μεγαλώσει.

Δεν έχω πια χρόνο για να λογομαχώ με μετριότητες.

Δε θέλω να βρίσκομαι σε συγκεντρώσεις όπου παρελαύνουν παραφουσκωμένοι εγωισμοί.

Δεν ανέχομαι τους χειριστικούς και τους καιροσκόπους.

Με ενοχλεί η ζήλια και όσοι προσπαθούν να υποτιμήσουν τους ικανότερους για να οικειοποιηθούν τη θέση τους, το ταλέντο τους και τα επιτεύγματα τους.

Μισώ να είμαι μάρτυρας των ελαττωμάτων που γεννά η μάχη για ένα μεγαλοπρεπές αξίωμα.

Οι άνθρωποι δεν συζητούν πια για το περιεχόμενο... μετά βίας για την επικεφαλίδα.

Ο χρόνος μου είναι λίγος για να συζητώ για τους τίτλους, τις επικεφαλίδες.

Θέλω την ουσία, η ψυχή μου βιάζεται... Μου μένουν λίγες καραμέλες στη σακούλα...

Θέλω να ζήσω δίπλα σε πρόσωπα με ανθρώπινη υπόσταση.

Που μπορούν να γελούν με τα λάθη τους.

Που δεν επαίρονται για το θρίαμβό τους.

Που δε θεωρούν τον εαυτό τους εκλεκτό, πριν από την ώρα τους.

Που δεν αποφεύγουν τις ευθύνες τους.

Που υπερασπίζονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Και που το μόνο που επιθυμούν είναι να βαδίζουν μαζί με την αλήθεια και την ειλικρίνεια.

Το ουσιώδες είναι αυτό που αξίζει τον κόπο στη ζωή.

Θέλω να περιτριγυρίζομαι από πρόσωπα που ξέρουν να αγγίζουν την καρδιά των ανθρώπων...

Άνθρωποι τους οποίους τα σκληρά χτυπήματα της ζωής τους δίδαξαν πως μεγαλώνει κανείς με απαλά αγγίγματα στην ψυχή.

Ναι, βιάζομαι, αλλά μόνο για να ζήσω με την ένταση που μόνο η ωριμότητα μπορεί να σου χαρίσει.

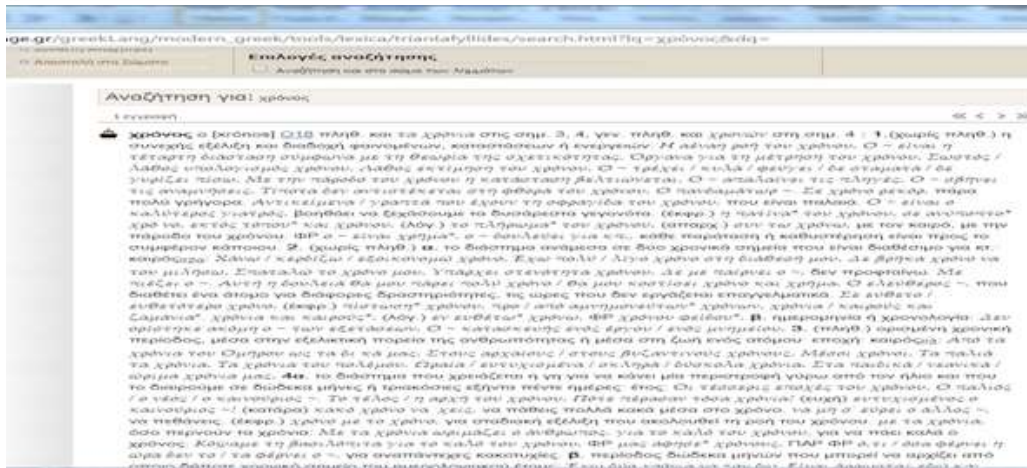
Σκοπεύω να μην πάει χαμένη καμιά από τις καραμέλες που μου απομένουν...

Είμαι σίγουρος ότι ορισμένες θα είναι πιο νόστιμες απ' όσες έχω ήδη φάει.

Σκοπός μου είναι να φτάσω ως το τέλος ικανοποιημένος και σε ειρήνη με τη συνείδησή μου και τους αγαπημένους μου.

Εύχομαι και ο δικός σου να είναι ο ίδιος γιατί με κάποιον τρόπο θα φτάσεις κι εσύ...»

Πώς προσδιορίζει την έννοια του χρόνου ο Mario de Andrade; Πόσες φορές χρησιμοποιεί τη λέξη *χρόνος* και ποια σημασία δίνει κάθε φορά; Χρωματίστε σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου τις λέξεις, φράσεις που δηλώνουν χρόνο. Ως βοήθεια μπορείτε να ανατρέξετε στην Πύλη της Ελληνικής Γλώσσας. Με τις λέξεις ή φράσεις που χρωματίσατε στη συνέχεια (με όλες ή με κάποιες από αυτές) γράψτε ένα δικό σας ποίημα.

δη αποστολή:

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο:

Φυλή του Αμαζονίου δεν περιέχει στη γλώσσα της την έννοια του χρόνου

Η φυλή του Αμαζονίου, Amondawa, δεν έχει στην γλώσσα της λέξεις που αφορούν τις έννοιες «χρόνος», «χώρος» αλλά και άλλες όπως «μεταμεσονύχτια εργασία» σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη.

Η μελέτη της γλώσσας της φυλής Amondawa δείχνει ότι ο χρόνος δεν υπάρχει ως ξεχωριστή έννοια στην γλώσσα τους. Οι ερευνητές από το Πανεπιστήμιο του Πόρτσμουθ και το Ομοσπονδιακό Πανεπιστήμιο της Ροντόνια στη Βραζιλία, που αναλύουν το πως η έννοια του χρόνου εμφανίζεται στην γλώσσα της φυλής, ισχυρίζονται ότι «δεν σημαίνει ότι είναι άνθρωποι εκτός χρόνου. Οι άνθρωποι της φυλής μπορούν να μιλήσουν για γεγονότα και τη σειρά των γεγονότων όπως οι υπόλοιποι άνθρωποι.

Η γλώσσα της φυλής Amondawa δεν έχει καμία λέξη για το «χρόνο», αλλά και χρονικές περιόδους όπως «μήνας» και «έτος». Επιπλέον, οι ιθαγενείς της φυλής

δεν έχουν καμία αναφορά στις ηλικίες τους αλλά ονομάζονται διαφορετικά σε κάθε διαφορετική φάση της ζωής τους ή σε κάθε διαφορετική θέση που επιτυγχάνουν εντός της κοινότητάς τους.

Το πιο εκπληκτικό που ισχυρίζονται οι ερευνητές είναι ότι δεν έχουν ιδέα περί έννοιας κίνησης στο χώρο και το χρόνο. Αλλά όταν οι ιθαγενείς επιδίδονται σε εκμάθηση άλλων γλωσσών, όπως τα Πορτογαλικά, τις υιοθετούν και τις χρησιμοποιούν χωρίς πρόβλημα.

Οι ερευνητές θεωρούν ότι η έλλειψη της έννοιας του χρόνου συνδέεται με την ανυπαρξία της τεχνολογίας του χρόνου δηλαδή ημερολογίων, ρολογιών κλπ. Ακόμα και το σύστημα αρίθμησης τους είναι μη λεπτομερές και περιορισμένο.

Αντίθετοι με την θεωρία είναι κάποιοι γλωσσολόγοι, όπως ο Pierre Pica Εθνικό Γαλλίας Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας (CNRS), ο οποίος θεωρεί ότι «το να συνδέεις την έννοια της ώρας της διάθεσης και του χώρου είναι ατελέσφορο σύμφωνα με την γλωσσική πολυμορφία». Με απλά λόγια, μικρές κοινωνίες, όπως η φυλή Amondawa, μπορεί να αντιληφθούν το χρόνο και το χώρο, αλλά η γλώσσα τους μπορεί να μην το αντανακλά αυτό.

Και οι δυο πλευρές συμφωνούν ότι η περαιτέρω μελέτη της γλώσσας της φυλής Amondawa θα ρίξει φως στην υπόθεση, πριν η φυλή έρθει σε επαφή με τα συστήματα μέτρησης του χρόνου. Οι Amondawa ήρθαν για πρώτη φορά σε επαφή με τον έξω κόσμο το 1986.

Στο παραπάνω άρθρο οι γλωσσολόγοι διαφωνούν αν η φυλή του Αμαζονίου, Amondawa, αντιλαμβάνεται την έννοια του χρόνου ή όχι. Σε ένα άρθρο στο ιστολόγιο του σχολείου, παρουσιάστε το θέμα αποτυπώνοντας τη δική σας θέση.

7η αποστολή:

Επισκεπτόμαστε τις παρακάτω διευθύνσεις:

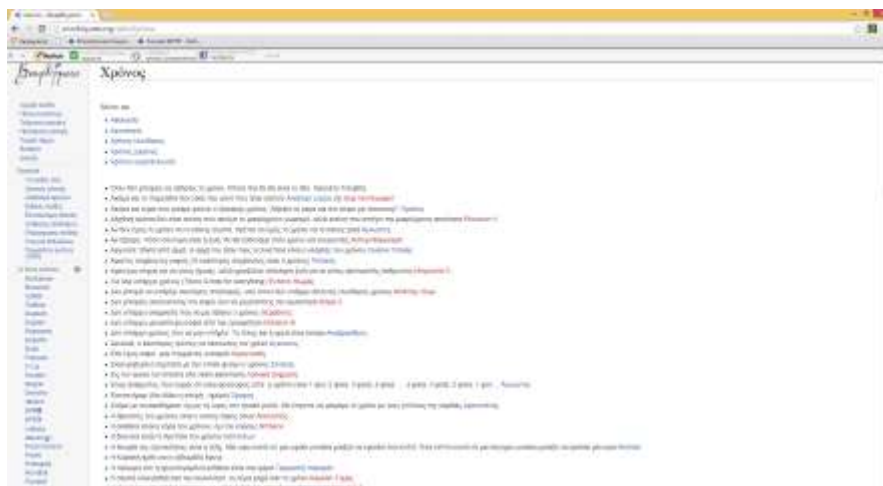
- <https://www.youtube.com/watch?v=MQzldrC870s>: Ο φάρος
- <https://www.youtube.com/watch?v=wDYq9J1N0mU>: Αλλάζοντας μπαταρίες

Οι ιστορίες που παρακολουθούμε είναι ένα ταξίδι στο χρόνο, ένα ταξίδι στη ζωή. Ας προσπαθήσουμε να δώσουμε σ' αυτό το ταξίδι φωνή είτε ως παντογνώστες αφηγητές είτε ως σεναριογράφοι οι οποίοι γράφουν τους διαλόγους.

8η αποστολή:

Επισκεπτόμαστε τη δ/ση που αφορά τα αποφθέγματα για τον χρόνο:

<http://el.wikiquote.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%BF%CF%82>

Γιατί οι στοχαστές όλων των εποχών απέδωσαν αφοριστικά τη σχέση του ανθρώπου με τον χρόνο; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του αποφθέγματος, οι ιστορικές του καταβολές και ποια η λειτουργία του; Μπορείτε να ανατρέξετε και στην παρακάτω δ/ση για την εύρεση πληροφοριών

<http://www.gnomikologikon.gr/gnomika.html#axzz39sT7VOo7>. Προσπαθήστε να γράψετε και εσείς μερικά: «Γνωμικά», «Αφορισμούς», «Ρητά», «Αποφθέγματα», «Ρήσεις».

9η αποστολή:

Διαβάζουμε:

Η έννοια του χρόνου σε διάφορους πολιτισμούς

Ο τρόπος που αντιλαμβάνονται και διαχειρίζονται οι άνθρωποι τον χρόνο διαφέρει από πολιτισμό σε πολιτισμό. Εμείς θα λέγαμε, ότι έχουμε χάσει κάθε καλή σχέση μαζί του. Ο γλωσσολόγος και βραβευμένος συγγραφέας, Richard Lewis, επιχειρεί να αναλύσει τι σημαίνει χρόνος για πολλές χώρες, σε σχετικό του άρθρο στο Business Insider.

Ο χρόνος είναι περιορισμένος, συρρικνώνεται και φεύγει μαζί με τις τελευταίες υποχρεώσεις της ημέρας, δίνοντας την αίσθηση μιας ιλιγγιώδους επιτάχυνσης στους δείκτες του ρολογιού. Η έννοια του χρόνου μπορεί να ορίζεται έτσι από τους Έλληνες, αλλά από κάθε πολιτισμό εκφράζεται διαφορετικά.

Ο διεθνούς φήμης γλωσσολόγος, ιδρυτής σχολείων και συγγραφέας του βιβλίου “When Cultures Collide”, Richard Lewis, ο οποίος κάνει διαλέξεις σε όλο τον κόσμο, αναλύει σε άρθρο του πώς οι διαφορετικοί πολιτισμοί αντιλαμβάνονται και εξηγούν την έννοια του χρόνου. Για παράδειγμα, οι Ελβετοί έχουν πολύ διαφορετική αντίληψη σε σχέση με τους γείτονες Ιταλούς, ενώ στο δυτικό ημισφαίριο, οι ΗΠΑ και το Μεξικό διαχειρίζονται τον χρόνο με έναν εντελώς αντίθετο τρόπο, γεγονός που οξύνει τις αντιθέσεις μεταξύ των δύο λαών.

Για την νότια Ευρώπη, ο χρόνος είναι “πολυεπίπεδος”. Οι άνθρωποι που μένουν εκεί, είναι πολύ δραστήριοι και ενεργητικοί, με αποτέλεσμα να ικανοποιούνται μόνο όταν κάνουν πολλά πράγματα ταυτόχρονα. Οι υπερ-δραστήριοι άνθρωποι δεν ενδιαφέρονται για ακρίβεια και τυπικότητα, σε αντίθεση με τους Αμερικανούς, τους Γερμανούς και τους Ελβετούς, αλλά θεωρούν ότι το “σήμερα” είναι πολύ πιο σημαντικό από κάποια προγραμματισμένα ραντεβού.

Ο “χρόνος” της Αμερικής είναι “χρήμα”. Σε μια κοινωνία που εστιάζει στο κέρδος, ο χρόνος τις περισσότερες φορές, γίνεται ανύπαρκτος. Κυλάει τόσο γρήγορα “όσο το ρεύμα ενός ποταμού”, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, κι αν θέλει κάποιος να ανταμειφθεί από το πέρασμά του, πρέπει να μάθει να κινείται το ίδιο γρήγορα μαζί του. Το παρόν μάλιστα, για τους Αμερικανούς είναι η μόνη χρονική βαθμίδα που μπορεί να εκμεταλλευτεί κάποιος για να έχει κάποιο αποτέλεσμα στο άμεσο μέλλον.

Στην Αμερική, ο "χρόνος είναι χρήμα" ακόμη και στις πολιτικές ομιλίες. Την ίδια “γραμμική” αντίληψη έχουν και οι Αγγλοσαξωνικές χώρες. Η Γερμανία, η Ελβετία, η Ολλανδία, η Αυστρία και οι χώρες της Σκανδιναβίας προτιμούν μάλιστα, να κάνουν μόνο ένα πράγμα την φορά για να είναι πιο αποτελεσματικοί. Προτιμούν να επικεντρώνονται σε αυτό και να το εκτελούν μέσα σε καθορισμένο πρόγραμμα.

Ορισμένοι πολιτισμοί της Ανατολής αντιλαμβάνονται την έννοια του χρόνου ως κάτι κυκλικό. Κάθε μέρα, ο ήλιος ανατέλλει και δύει, οι άνθρωποι γεννιούνται, μεγαλώνουν και πεθαίνουν και οι εποχές διαδέχονται η μία την άλλη. Το μοντέλο αυτό ισχύει εδώ και δεκάδες χιλιάδες χρόνια, ενώ ο χρόνος θεωρείται ότι θα βρίσκεται πάντα σε απεριόριστη προσφορά, μιας και “Όταν ο θεός έφτιαξε τον χρόνο, έφτιαξε μπόλικο από αυτόν”. Οι Ασιάτες πιστεύουν άλλωστε, ότι οι ίδιες ευκαιρίες, οι ίδιοι κίνδυνοι θα επανεμφανιστούν καθώς οι άνθρωποι γίνονται, κατά ημέρες, εβδομάδες, μήνες, σοφότεροι.

Ίσως ο πιο παράδοξος ισχυρισμός για τον χρόνο προέρχεται από τον Αριστοτέλη στα “φυσικά”. Με βάση την θεωρία του, ο χρόνος δεν υπάρχει γιατί κανένα τμήμα του δεν υπάρχει. Για παράδειγμα, ούτε το μέλλον ούτε και το παρελθόν υπάρχουν γιατί το ένα δεν έχει έρθει ακόμα και το άλλο έχει ήδη περάσει και φυσικά, και τα δύο δεν υπάρχουν σε οποιαδήποτε παρούσα στιγμή. Ο χρόνος επομένως, ως οντότητα δεν μπορεί να γίνει αντιληπτός και άρα δεν μπορεί να υπάρχει.

Ως Έλληνες ίσως, χρειαζόμαστε μια τέτοια θεωρία για να αποδεσμευτούμε από το άγχος που σέρνει μαζί του ο χρόνος. Εάν όμως, δεχτούμε ότι είναι εκεί και μας κοιτάζει επίμονα πίσω από τους δείκτες, τότε μάλλον θα ήταν παρήγορο να πιστέψουμε πως μέσα στο χάος των ωρών, οι “ίδιες ευκαιρίες θα επανεμφανιστούν, καθώς οι άνθρωποι γίνονται κατά ημέρες, εβδομάδες, μήνες, σοφότεροι”...

Το παραπάνω άρθρο αναφέρεται σε μια *εθνική διάσταση* στη σύλληψη και κοσμοθεωρία της έννοιας του χρόνου. Με ποιες άλλες έννοιες τη συνδέουν και με ποιο τρόπο επιχειρείται να δημιουργηθούν στερεότερες αντιλήψεις για τον τρόπο αξιοποίησης του; Σε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα εκφράστε τις αντιρρήσεις σας για τον τρόπο με τον οποίο ο σύγχρονός άνθρωπος αντιλαμβάνεται και αξιοποιεί τον χρόνο.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ο χρόνος είναι μια σημαντική διάσταση με βάση την οποία οργανώνεται η εργασία εκπαιδευτικών και μαθητών. Ο χρόνος μπορεί να φαντάζει ως ένα αντικειμενικό και καταπιεστικό πλαίσιο περιορισμών, αλλά είναι επίσης και ένας ορίζοντας δυνατοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες θα μπορούσαν να έχουν και να διευθετούν το χρόνο τους, όπως οι ίδιοι νομίζουν ότι είναι καλύτερα. Ένα σενάριο με θέμα τη διάσταση του σχολικού χρόνου θα μπορούσε να προτείνει τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες θα ήθελαν να οργανώνουν οι ίδιοι την εργασία τους. Θα μπορούσαμε να ορίσουμε ξανά την έννοια του σχολικού χρόνου, την αξιοποίηση, το χάσιμό του. Ίσως μια τέτοια ιδέα να ήταν μια λύση στις επιλογές-διευθετήσεις-κατανομές που επιβάλλονται και συγκροτούν το πλαίσιο της εργασίας των εκπαιδευτικών και των μαθητών, όπως αυτό προσδιορίζεται από τις αντιλήψεις και τις πολιτικές αυτών που διοικούν.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές συνεργάζονται, εμπλέκονται ενεργά σε διαδικασίες αναζήτησης και πραγμάτευσης του υλικού, οι οποίες εμπλουτίζουν το πλαίσιο της μάθησης με το στοιχείο της δημιουργικότητας. Αυτό βέβαια δεν μπορεί να συμβεί από τη μια μέρα στην άλλη. Απαιτεί προετοιμασία και οργάνωση.

Οι μαθητές επίσης μέσα από τέτοιες διαδικασίες ασκούν την αφαιρετική τους ικανότητα, καθώς περιορίζουν τον γραπτό λόγο και τον «αντικαθιστούν» με άλλους σημειωτικούς τρόπους. Αναζητούν τρόπους που να μεταδίδουν με επιτυχία το μήνυμά τους. Η πραγμάτευση του ποικίλου υλικού που χρησιμοποιούν απαιτεί δεξιότητες διαφορετικού τύπου σε σχέση με τη συγγραφή μιας εργασίας στο χαρτί, γεγονός που δίνει ευκαιρίες σε περισσότερους μαθητές να αναδείξουν λανθάνουσες δυνατότητες,

κλίσεις και ενδιαφέροντα, που τα συμβατικά μέσα συγγραφής και παρουσίασης εργασιών συνήθως δεν τους παρέχουν.

Στο πλαίσιο του διδακτικού σεναρίου οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες ανταλλάσσουν απόψεις, διαφωνούν, στηρίζουν τη θέση τους με επιχειρήματα και τελικά λειτουργούν ως ομάδα. Οι μαθητές δρουν ως όντα ενεργά, δημιουργικά, είναι σε θέση να κατασκευάσουν πρωτότυπες δημιουργίες αξιοποιώντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους, όπως απαιτεί η σύγχρονη πραγματικότητα από τη σχολική εκπαίδευση (Kress 2000).

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καψάλης, Α. & Ι. Βρεττός, 2002. *Μικροδιδασκαλία και άσκηση διδακτικών δεξιοτήτων*. Αθήνα: Ατραπός.
- Κλαίρης, Χ. & Γ. Μπαμπινιώτης. 1999. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής: Δομολειτουργική-Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη, ΙΝΣ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

[16.08.2014]

Κουτσογιάννης, Δ., Παυλίδου, Μ. & Ι. Χαλισιάνη. 2011. *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Φράγκου, Χ. Π. 2000. *Ψυχοπαιδαγωγική. Θέματα παιδαγωγικής ψυχολογίας, παιδείας, διδακτικής και μάθησης*. Αθήνα. Gutenberg.

D. Holton, P. Mackridge & E. Φιλίππακη-Warburton. 1999. *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.

Mitchell, M. 1993. Situational interest: Its multifaceted structure in the secondary school mathematics classroom. *Journal of Educational Psychology*, 85, 424-436.

Kress, G. 2000. Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 2, 111-124.

Pintrich, P. R. 2003. A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *Journal of Educational Psychology*, 95, 667-686.